

Digital ADL

eller Smarta mobiler som hjälpmedel för personer med dövblindhet

Del 1 - De olika systemen och de inbyggda hjälpmedlen

Kommande delar:

- 2: 11/5 2017 13.00-15.00

Det är apparna som skapar hjälpmedlet!

- 3: 21/9 2017 13.00-15.00

Det är tillbehören som förenklar!

- 4: 9/11 2017 13.00-15.00

Vägen till hjälpmedlet – metodik, pedagogik och teknik

Smarta? Mobiltelefoner?

Karin Jönsson

Thomas Ragnarsson

Nationellt Kunskapscenter
för Dövblindfrågor

Lite bakgrund

- Definitionen av en smart mobil är för det mesta att den utöver telefonfunktioner också har funktioner som epost, internet, kamera mm och att man kan installera appar i den.
- Den första "smarta" mobilen var Nokias Communicator 1996.
- 2007 släpptes operativsystemet Android och då kom också den första iPhone.
- Android är idag det vanligaste operativsystemet på marknaden, följt av iOS och Windows.

Tillgänglighet till smarta mobiler

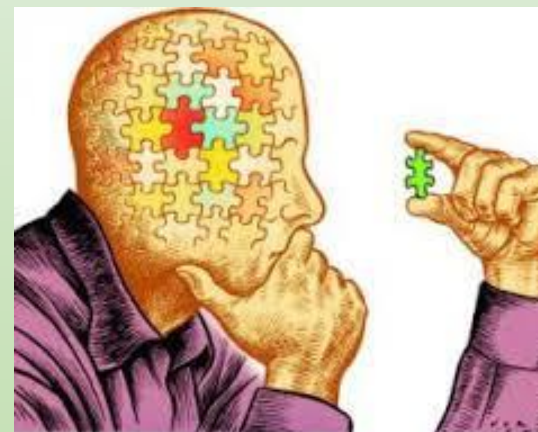
- I och med att mobilerna fick operativsystem som var öppna för att skapa program till, kom snabbt tal- och punktstöd (t ex Talks och senare Mobile Speak).
- Apple ville inte släppa in hjälpmedel till kärnan och var därför tvungna att skapa en egen skärmläsare - Voice Over - för att få sälja i USA.
- Android följde efter med sin skärmläsare TalkBack.
- Windows Mobile 8.1 kom med sin Narrator.
- Hanteringen av dessa skärmläsare är inte exakt lika, men påminner mycket om varandra.

Vad skiljer mobilerna åt?

- Priset
- Skärmen
- Tillgången till appar (Google Play 2,2 miljoner, Apples AppStore 2 miljoner, Windows 669 tusen)
- Funktionalitet
- Stabilitet
- Anpassningsbarhet och tillbehör

Android-
telefoner skiljer
sig mellan
tillverkare!

iPhone med Voice Over – Hjälpmedelsgenväg

Inställningar

Allmänt

Hjälpmedel

Hjälpmedelsgenväg

Tips:

Det finns en del bra material på YouTube för att få hjälp att komma igång, t ex från

[Infoteket Uppsala](#) och från [SPRIDA](#)

iPhone med Voice Over – sätta igång

Inställningar

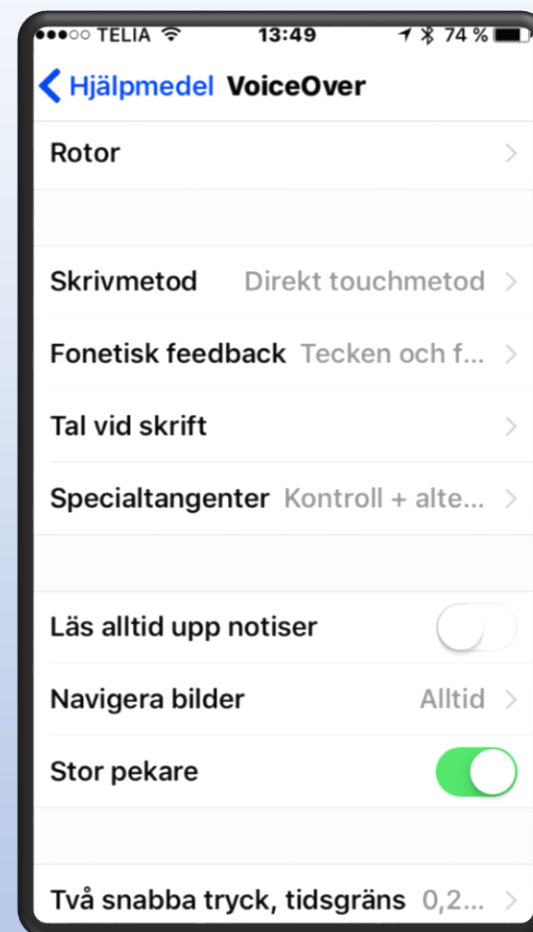
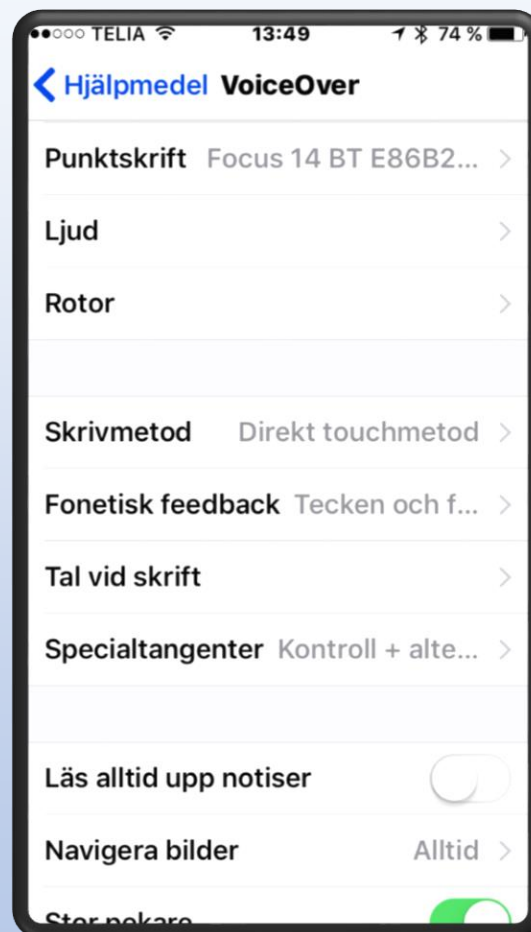
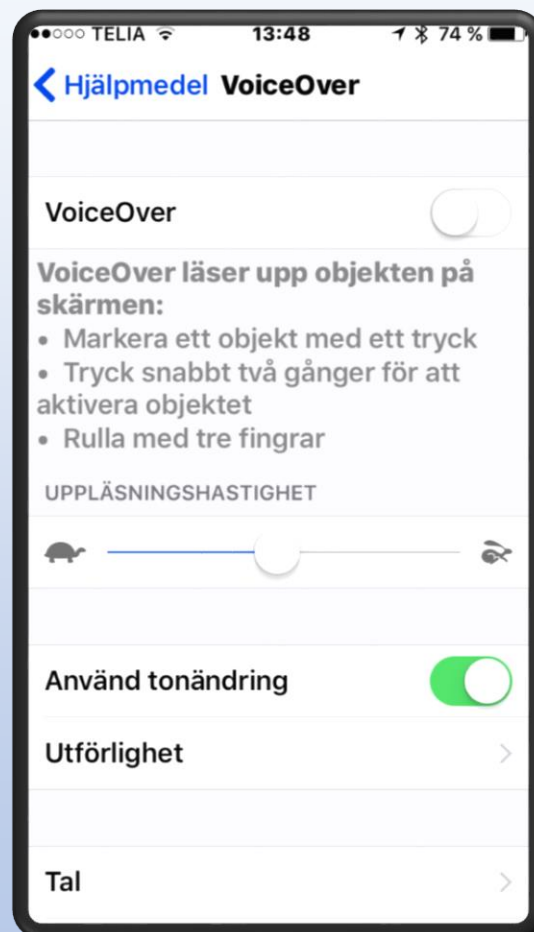
Allmänt

Hjälpmedel

VoiceOver

iPhone med Voice Over – punktskrift

Inställningar

Allmänt

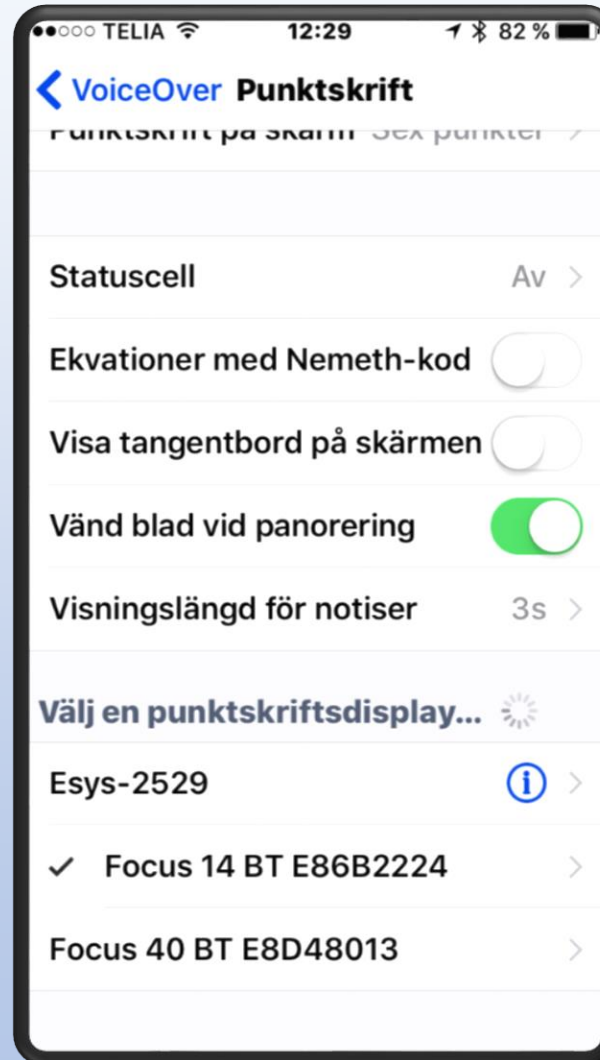
Hjälpmedel

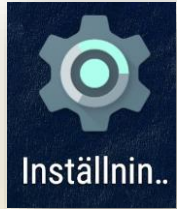
VoiceOver

Punktskrift

Android med TalkBack

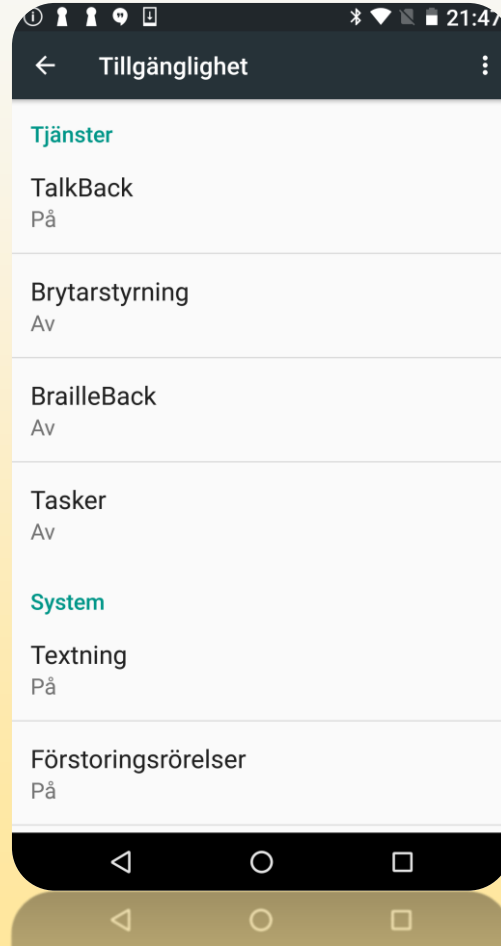
Inställningar

Tillgänglighet

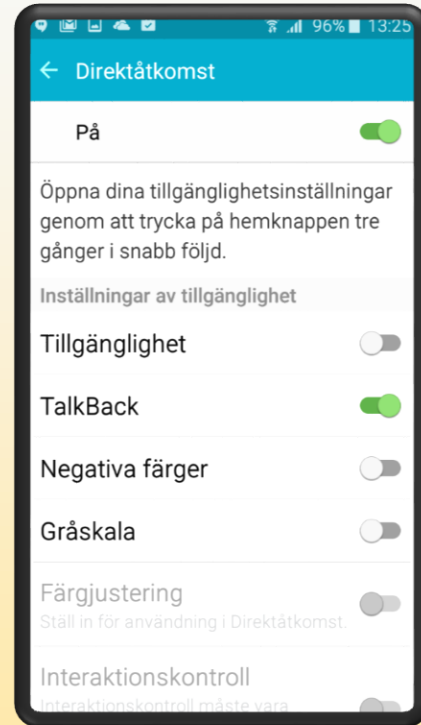
TalkBack

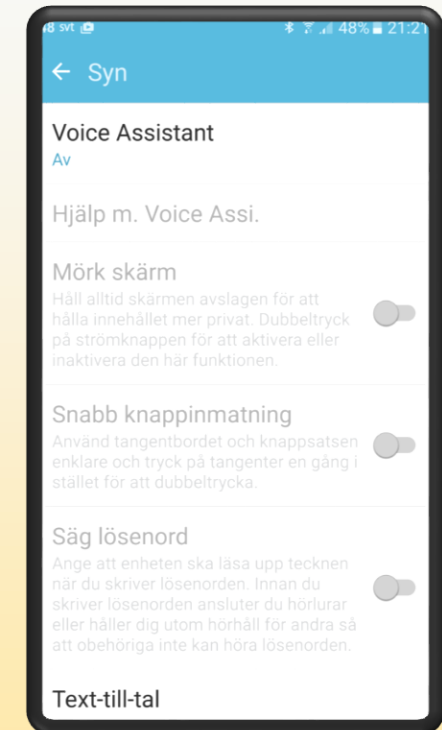
**När TalkBack är aktiverat
– skifta TalkBack på/av
med Volym upp & volym
ner samtidigt**

Samsung: Direktåtkomst & Voice Assistant

Inställningar
↓
Tillgänglighet
↓
Direktåtkomst

Inställningar
↓
Tillgänglighet
↓
Syn

**Bra för de som
är vana vid
VoiceOver!**

Android med TalkBack - Talsynteser

Inställningar

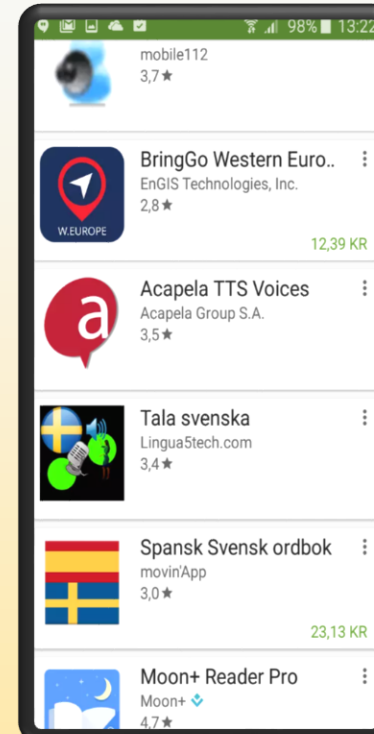
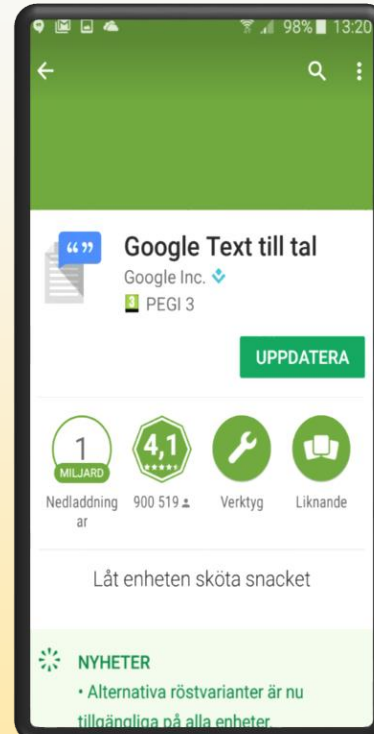
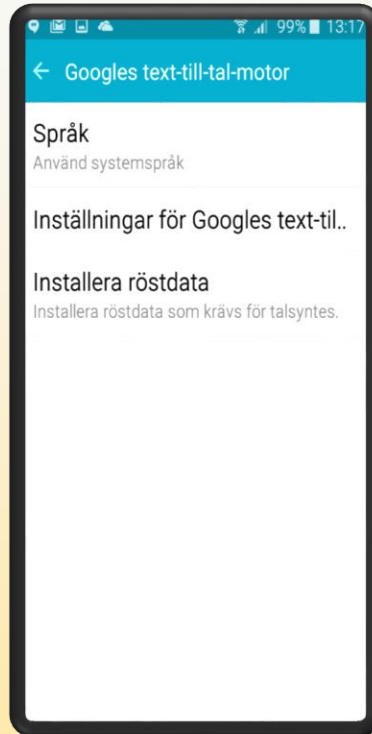
Tillgänglighet

Syn

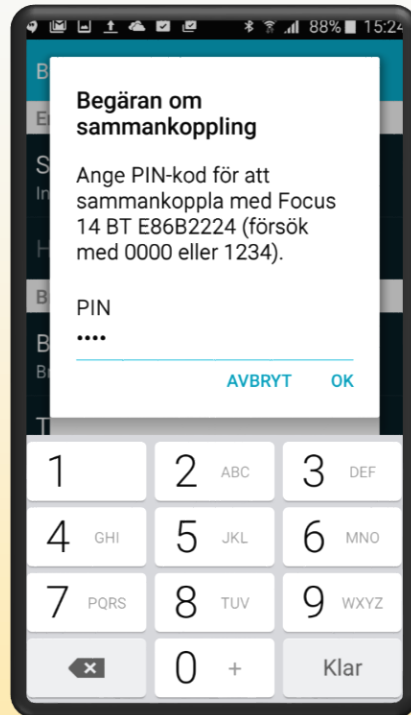
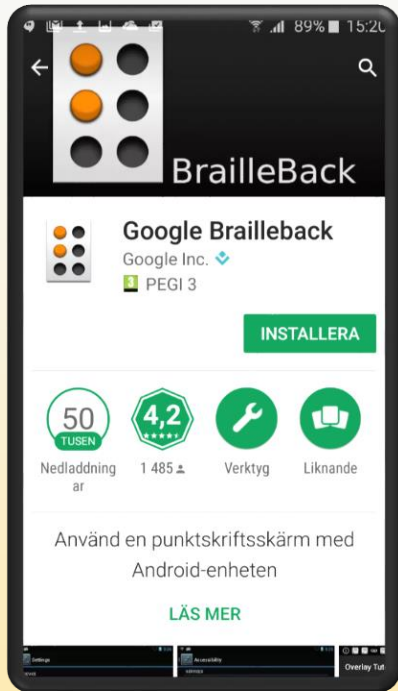

Alt. för text-till-tal

Går att köpa Infovox' röster som många tycker är bäst att förstå!

Android med BrailleBack – punktskrift

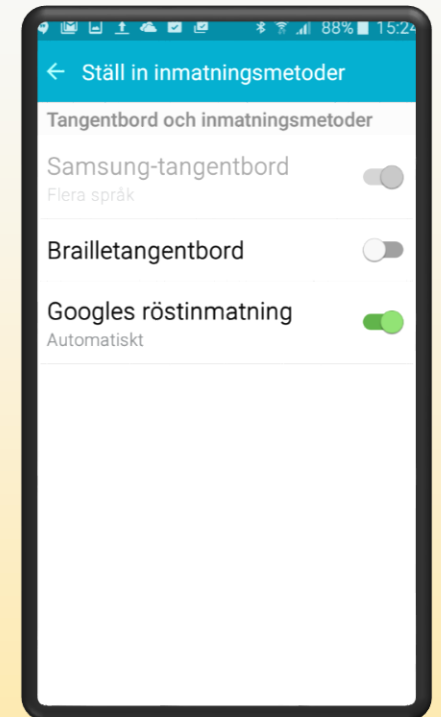
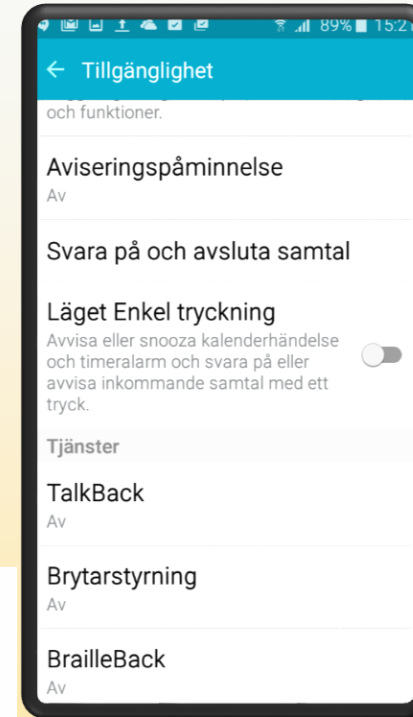
Inställningar

Tillgänglighet

BrailleBack

BrailleBack behöver TalkBack för att det ska gå att navigera!

Begrepp och tekniker- båda systemen

- Svep – dra (tänk brödsmula, fingret i rörelse)
- Knacka – klicka – tryck – dutta - slå (undvik naglarna)
- Vänster – 3 till 9
- Höger – 9 till 3
- Upp – 6 till 12
- Ner – 12 till 6

De viktigaste gesterna - iPhone

- Markera (1 finger, 1 tryck)
- Aktivera/öppna (1 finger 2 knack alt håll 1 finger, knack 1 finger)
- Flytta objekt för objekt (Svep hö-vä, vä-hö alt känn dig runt)
- Nästa skärmbild (3 fingrar svep hö, vä, upp eller ner)
- Svara/lägg på samtal, starta/stoppa funktion (2 fingrar 2 knack)
- Skärmridå (3 fingrar 3 knack)
- Läs till sidans slut (2 fingrar svep uppifrån och ner)

Träna under VoiceOver – VoiceOver-träning

De viktigaste gesterna - TalkBack

Alla TalkBack-gester är 1 finger, 2 fingrar skickar till systemet/appen!

- Markera (1 finger, 1 tryck)
- Aktivera/öppna (1 finger 2 knack)
- Flytta objekt för objekt (Svep hö-vä, vä-hö alt känn dig runt)
- Nästa skärmbild (2 fingrar svep hö, vä, upp eller ner)
- Svvara/lägg på samtal (1 finger ca $\frac{3}{4}$ av skärmen, dra åt höger)

Finns en bra guide under Inställningar för TalkBack –

”Starta guiden för TalkBack”

**OBS – Det finns vissa
olikheter i gester mellan
TalkBack och Voice
Assistant!**

Skrivmetoder

I iPhone:

Inställningar

Allmänt

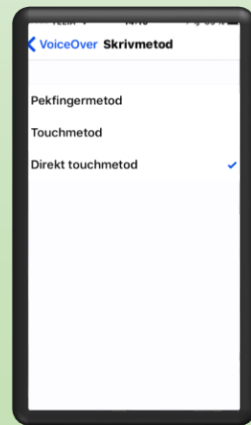
Hjälpmedel

VoiceOver

Skrivmetod

- Pekfingermetoden är bra för att lära sig grundbegreppen.
- Touchmetoden skriver när man släpper – snabbare men flyttar fingret och blir lätt fel.
- Direkt touchmetod – bra om man använder synrester eller lätt vill ha hjälp av seende.

TalkBack och Voice Assistant har motsvarande metoder, dock ej direkt touch

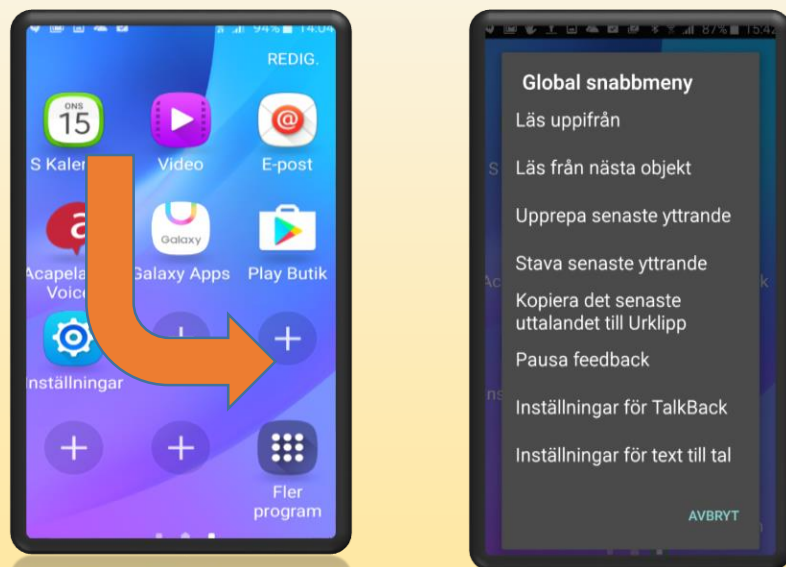
Rotorn - iPhone

- Avgör vad som ska ändras vid svep upp-ner eller ner-upp.
- 2 fingrar, vrid runt.
- Välj alternativ under Inställningar – Allmänt – Hjälpmedel – VoiceOver – Rotor.
- Träna under VoiceOver-träning, om möjligt lyssna efter ljudet.
- Behövs för en effektiv navigering!

Global & lokal snabbmeny - Android

Global

Lokal

För Voice Assistant är det istället 3 fingrars svep horisontellt

Punktdisplay med tangentbord

- Mycket enklare att navigera och skriva!
- Se till att lära ut tangentbordskommandona så att man inte behöver flytta fingrarna mellan punktdisplayen och skärmen.
- Om brukaren har användbar hörsel eller syn, lär ut hur man kopplar in punktdisplayen om den tappar kontakten.
- Om brukaren har användbar hörsel, lär ut de viktigaste gesterna så att det går att använda telefonen utan punktdisplay.

Användare med synrester - iPhone

- Zoom: Slå på under Inställningar – Allmänt – Hjälpmedel – Zooma
- Zoom: 3 fingrar, 2 knack på/av
- Zoom: 1 knack 1 håll och dra ändra förstoring
- Zoom: 3 fingrar, dra för att flytta runt.
- Större text: Ändra under Inställningar – Allmänt – Hjälpmedel – Större text (kan ställa till det i inställningar och appar).
- Öka kontrast: Slå på under Inställningar – Allmänt – Hjälpmedel – Öka kontrast.
- Invertera färger: Slå på under Inställningar – Allmänt – Hjälpmedel – Skärmhjälpmedel

Användare med synrester - Android

- Snabbförstoring: 2 klick + håll och flytta runt.
- Slå på/av permanent: 3 klick
- Flytta runt med 2 fingrar.
- Nyp ihop eller dra isär 2 fingrar för att ändra förstoringnivå.
- Större text: Ändra under Inställningar – Tillgänglighet – Stor text
- Invertera färger: Slå på under Inställningar – Tillgänglighet – Inverterade färger.
- På Samsung: Teckenstorlek, teckensnitt med hög kontrast, tangentbord med hög kontrast, direktåtkomst för att slå på/av.

Viktigt att tänka på med Android-mobiler

- Kolla versionsnumret för Android – alla går inte att uppdatera till nödvändig version.
- Olika märken har olika egna varianter av Android.
- Man kan inte på förhand vara säker på något – testa!

Tips vid starten - generellt

- Anpassa första hemsjärmen samt docken (nedersta raden).
- Börja med något som inte kräver skrivning.
- Gör det enkelt att låsa upp enheten.
- Innan den börjar användas som telefon – träna ordentligt på att svara och lägga på!

Tack för idag

- Skicka gärna frågor till ikt@nkcdb.se!
- Nästa gång är 11/5 2017 13.00-15.00 om appar
- Ge oss gärna en utvärdering
- Följ oss på <http://nkcdb.se/expertstod/ikt>

